

Iz sjećanja nekadašnjih članova Zavoda

Lelija Sočanac

Zahvaljujem na pozivu za sudjelovanje u proslavi 35. godišnjice našeg Zavoda. Kažem “našeg” premda već dugi niz godina nisam više tu, no Zavod je imao vrlo važnu ulogu u mom životu, što opravdava ovu posvojnu konstrukciju koja ima i određen emotivni prizvuk. U Zavodu sam provela 16 godina svog života i rada – razdoblje dovoljno dugo za lijepe, a i neke manje lijepe uspomene. U ovoj prilici, naravno, prisjetit ću se brojnih lijepih trenutaka koji su prvenstveno vezani uz razdoblje kada je naš voditelj bio akademik Rudolf Filipović, naš profesor, ili “naš Filip”, kako su ga od milja zvali njegovi brojni suradnici.

U Zavod sam došla početkom devedesetih kao asistentica profesora Filipovića, što je za mene bila osobita čast. Prvi projekt na kojemu sam surađivala bio je Profesorov veliki europski projekt *Engleski element u europskim jezicima* koji je obuhvaćao istraživanje adaptacije anglicizama na osnovnim jezičnim razinama – fonološkoj, morfološkoj i semantičkoj – u 22 europska jezika (albanski, češki, danski, nizozemski, finski, francuski, njemački, mađarski, talijanski, latvijski, litavski, makedonski, norveški, poljski, rumunjski, ruski, hrvatski, slovački, slovenski, španjolski, švedski i turski). Projekt je, kao i mnoge druge Profesorove inicijative, bio ispred svog vremena – pokrenut je u vrijeme kada engleski još nije stekao status globalnog jezika koji ima danas. Profesor je unutar projekta uredio niz rječnika anglicizama u europskim jezicima prije sličnih projekata u inozemstvu, kao što je na primjer bio *Dictionary of European Anglicisms* Manfreda Görlacha koji je Oxford University Press objavio desetak godina poslije Profesorovog rječnika anglicizama u hrvatskom.

Treba napomenuti da je Profesor počeo razvijati svoju teoriju jezika u kontaktu početkom šezdesetih godina prošlog stoljeća neposredno poslije utjecajnih radova Einara Haugena i Uriela Weinreicha koji se smatraju začetnicima suvremene kontaktne lingvistike. Važnost tih ranih Profesorovih radova tim je veća ako se uzme u obzir da su nastajali u zemlji koja je u to vrijeme još velikim dijelom bila zatvorena, u političkoj klimi koja još nije bila sklona otvaranju prema Zapadu i u kojoj su sredstva za znanstveni rad bila neusporedivo skromnija negoli u sredinama gdje su nastajali drugi usporedivi radovi na tom području. Unatoč tome, Profesor je uspostavljao brojne međunarodne kontakte te je i time za svoje suradnike otvarao prozore u svijet.

Moje područje istraživanja unutar projekta *Engleski element u europskim jezicima* bili su anglicizmi u talijanskom jeziku. Tu su nastajali i moji prvi radovi koje bi Profesor i prije formalnog recenzentskog postupka pažljivo pročitao uz korisne i dobronamjerne kritičke primjedbe. To je bio početak mog bavljenja kontaktnom lingvistikom koja je dugo vremena bila moj primarni znanstveni interes.

Kontaktna lingvistika se s vremenom razvila u vrlo snažno i propulzivno područje s mnogobrojnim i raznovrsnim pristupima i metodama. Naravno, pratili smo i druge trendove, no Profesorova teorija uvijek je bila čvrsto uporište i sigurna luka u koju smo se poslije svih traženja i lutanja mogli vratiti.

Profesor je uvijek s velikim entuzijazmom pokretao različite inicijative i okupljao velik broj suradnika. Tako je njegov sljedeći projekt bio *Hrvatski u dodiru s europskim jezicima* pokrenut 2002. Tim je projektom Profesor želio dodatno "testirati" svoju teoriju i metodologiju primjenjujući je na različite parove jezika. Profesor je dao još jedno obilježje ovom projektu inzistirajući na timskom radu – svi članci u kojima smo prikazali rezultate naših istraživanja bili su zajednički, što je uz analitičku davalo i komparativnu perspektivu.

Dok je sinkronijski pristup dobro funkcionirao u analizi engleskog u dodiru s europskim jezicima, proučavanje utjecaja jezika kao što su talijanski, mađarski i njemački zahtijevali su drugačiji pristup i uključivanje dijakronijske dimenzije. Talijanski utjecaj na hrvatski za mene je postao fascinantna tema jer su se upravo u tekstovima iz ranijih povijesnih razdoblja mogli uočiti vrlo zanimljivi kontaktološki fenomeni s kakvima se do tada nisam susretala. Hrvatsko-talijanski jezični dodiri tako su postali temom mog doktorata, a kasnije i knjige. Na moju veliku žalost, na obrani mog doktorata i promocijama projektnih knjiga našeg profesora više nije bilo među nama.

Osim pokretanja projekata, okupljanja brojnih suradnika i organizacije rada, Profesor je doista bio dobar duh našeg Zavoda koji je poticao suradnju, zajedništvo, i kolegijalnost. Profesor je u svakom trenutku bio uz nas, bio je naš voditelj u pravom smislu riječi, a i naš zaštitnik u mnogo većoj mjeri nego što smo tada mogli biti svjesni. Pratio nas je na profesionalnom i privatnom planu, veselio se svakom našem uspjehu. Rado se još sjećam proslava Profesorovih rođendana u Zavodu, uz kolačiće i mnoštvo šarenih balona. Naša zavodska prijateljstva, međusobno razumijevanje i bliskost traju i dalje, mnogo godina nakon što smo otišli nekim drugim putevima.

Ono što bih na kraju mogla poželjeti Zavodu za rođendan je nastavak konstruktivne i produktivne suradnje u atmosferi kolegijalnosti, prijateljstva i međusobne potpore koji su moje najljepše zavodske uspomene – i vjerujem da će takav duh osigurati Zavodu kontinuitet i uspješnu i produktivnu znanstvenu budućnost.

Bernardina Petrović

Poštovani i dragi sudionici trideset pete obljetnice Zavoda za lingvistička istraživanja HAZU!

Dirnuta sam i počašćena pozivom upraviteljice Zavoda doktorice Anje Nikolić-Hoyt da uputim nekoliko prigodnih riječi na zavodskoj važnoj i velikoj obljetnici i moram priznati da to činim s osobito dubokim poštovanjem, prožeta nježnošću i lijepim sjećanjima koje i sam spomen Zavoda u meni izaziva. Shvatila sam to kao priliku da s vama podijelim sjećanja na predivno desetljeće koje sam provela u Zavodu i barem nakratko vratim vrijeme koje je bilo tako posebno u mojem životu. Provela sam ga s divnim kolegama i prijateljima. Bila sam smještena na *čardaku*, kako smo svoje radne sobe zvale moja docimerica Anja i ja, a radi se o maloj potkrovnjoj sobi u Kovačićevoj 5 koja gleda u dvorište i izgleda kao kućica s jednim prozorom i krovom, na zavodskoj pozivnici na proslavu 35. obljetnice to je kućica skroz lijevo.

Sve je počelo u siječnju 1992. kada sam na preporuku profesorice Sande Ham kao vanjska suradnica primljena na projekt *Hrvatski rječnik* koji je vodio akademik Stjepan Babić. Na projektu su tada bili zaposleni Marinko Raos, Alemko Gluhak i Anja Nikolić-Hoyt. U to sam vrijeme radila kao profesorica hrvatskoga jezika u srednjoj školi, no rad na leksikografskome projektu bio je uistinu nešto u čemu sam se pronašla. Dobila sam i svoje računalo, *Apple Macintosh* s Windowsima, što je tada bilo potpuno nezamislivo i pomalo nestvarno jer su vladala PC računala s DOS-om, a i rijedak je privilegij bio imati računalo doma. I dan-danas čuvam Alemkove detaljne slikovne upute popraćene tekstom i simbolima, od »*Kako uključiti računalo?*« do »*Kako spremiti datoteku na disketu?*«. Kada je u kolovozu 1993. stigao brzovav: »Bernardina, javi se u Zavod, startaš od 1. rujna. Alemko.«, moja se vanjska suradnja pretvorila u radni odnos. Od 1. rujna 1993., kada sam došla na mjesto Marinka Raosa i kada mi je voditelj Zavoda akademik Rudolf Filipović biranim i toplim riječima poželio dobrodošlicu, pa do 30. lipnja 2003., kada sam prešla na Odsjek za kroatistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu na kojemu sam i danas, moja sje-

ćanja i moj doživljaj Zavoda nemaju nijedan negativni predznak, nijednu lošu vibraciju. Možda zato što pamtim samo dobre stvari, a iz malo manje dobrih izvučem pouku.

U Zavodu su tada, uz nas troje na projektu *Hrvatski rječnik* akademika Stjepana Babića – Anju, Alemka i mene – bile zaposlene i kolegice Lelija Sočanac, Jela Maresić, Sanja Vulić i Dunja Brozović Rončević. Puno sam naučila od akademika Babića koji je kao voditelj leksikografskoga projekta bio dobronamjerman i blagonaklon potičući nas na samostalan rad i zadivljujući nas svojom neumornom radnom energijom. Kada su 1995. *Hrvatski rječnik* preuzele kolege iz Zavoda za hrvatski jezik Hrvatskoga filološkog instituta (danas Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje), nas su troje rasporedili na tri različita projekta: Anja je prešla na projekt akademika Filipovića, Alemko na projekt akademika Vojmira Vinje, a ja na projekt *Istraživanje hrvatskih dijalekata* akademika Milana Mogušića na kojemu su bile kolegice Sanja i Jela. Bili smo marljivi, radišni i prilično produktivni, možda zato što nismo bili toliko opterećeni pritiskom prikupljanja bodova za izbore u zvanja. Radili smo na projektima raštrkani po svojim sobama, a redovito smo se družili utorkom u 10.00 na zajedničkom zavodskom sastanku u velikoj dvorani kada bismo uz napolitanke koje je redovito donosio Filip (kako smo zvali akademika Filipovića) raspravljali o radnim i inim temama. Tek sam puno godina kasnije shvatila značaj zajedničkoga okupljanja suradnika jednom tjedno na kojemu je insistirao akademik Filipović. I općenito sam puno stvari od njega naučila: uljudnost u komunikaciji sa zaposlenicima, sposobnost donošenja odluka, spremnost za dijalog, umijeće slušanja, pohvala suradnicima, dobronamjerni savjeti (nikada kritike). Ono što je razvijao i poticao među suradnicima u Zavodu ponijela sam kao veliku životnu školu. Bilo je to zajedništvo, poštovanje, ljubaznost, iskrenost i podrška. Filip je bio naš anđeo čuvar, zaštitnik, voditelj i prijatelj i jako smo teško doživjeli njegov odlazak. Njegovim se odlaskom puno toga u Zavodu promijenilo, a čini se da su se promijenili i odnosi među nama. Uskoro se promijenio i sastav Zavoda pa je od postave koju sam zatekla u Zavodu kad sam se zaposlila ostalo troje (Anja, Jela i Alemko), a otišle smo nas četiri (Lelija, Sanja, Dunja i ja).

S kolegama iz Zavoda doživjela sam i proživjela puno lijepih osobnih trenutaka. To su one situacije koje pamтите cijeli život i koje u sjećanju izazivaju osobitu ugodu. Slavili smo rođendane (posebno je slavlje bilo brižno pripremano za Filipov rođendan), okupljali smo se između Božića i Nove godine kada je Kovačićeva bila tiha i prazna, a mi opuštteni i bliski, veselili se prinovama u obiteljima, tugovali u trenucima gubitka bližnjih, prigodno darivali kad bi netko od nas magistrirao ili doktorirao. Pamtim i

kako smo zajedno putovali na znanstvene kongrese, kako smo organizirali skupove, kako smo s oprezom ulazili u glavnu zgradu Akademije, kako smo se družili s kolegama iz ostalih zavoda i razvijali susjedske odnose sa stanarima u Kovačićevoj, kako smo radili dokasna završavajući radove na projektu. To su niti u našim sjećanjima koje nas vezuju svih ovih godina, spone koje i dalje postoje među nama iako se ne vidimo, ne čujemo i redovito ne komuniciramo.

Dok razmišljam o tom vremenu, shvaćam da su u Zavodu danas neki novi ljudi. Uz Anju i Alemka tu su i mlade, nove snage, sposobni i ambiciozni mladi ljudi s lijepim profesionalnim postignućima uz koje će ovaj Zavod trajati. To su snage u koje treba ulagati i koje treba čuvati jer oni su sigurno jamstvo za svijetlu budućnost Zavoda. Svoj su potencijal pokazali svojim današnjim izlaganjima. Želim im puno uspješnih zavodskih godina i neka razvijaju dobre i stabilne odnose.

Ne treba tugovati za prošlim vremenima, treba izvući najbolje iz njih. Iz zavodskih sam godina ponijela samo divna iskustva, sve ono lijepo, dobro i nadahnuto što ispunjava čovjeka i čini ga sretnim.

Još jednom zahvaljujem na pozivu da podijelim svoja zavodska sjećanja na dan kad Zavod slavi tako veliku i važnu obljetnicu. I danas se, nakon šesnaest godina, ozarim kad pomislim na Kovačičevu 5.

